

Art Unlimited

Akgün, Merve Akar: *Elmgreen & Dragset*

October 2017

Elmgreen & Dragset

Yazı/Words: Merve Akar Akgün
Fotoğraflar/Photos: Emre Ünal

Bu yıl İstanbul Bienali *iyi bir komşu* temasıyla ev, mahalle, aidiyet ve müşterek yaşam olgularına mikro ölçekten bakarak kişisel komşuluk ilişkileri üzerinden temelleniyor. Ne tesadüftür ki küratörler Michael Elmgreen ve Ingar Dragset de Kopenhag'da bir barda ilk defa karşılaşmış ve tanıştıkları gecenin bir noktasında aslında komşu olduklarını fark etmişler...

This year the Istanbul Biennial is based, in relation to the framework of *a good neighbour*, on individual neighborhood relationships by looking at the subjects of home, neighborhood, belonging and collective living from a micro scale. What a coincidence it is that curators Michael Elmgreen ve Ingar Dragset have come to realize at some point over the night they met at a bar that they are in facts neighbors from the same building...

Komşuluk kavramının ne olduğu üzerine uzun zaman kafa yormuş biri değilim. Sadece “insan kendini yalnızca insanda tanır” sözü içine işlemiş bir birey/vatandaş olarak her tür komşuyla dürüstlük üzerinden bir ilişki kurduğumu biliyorum. Ancak son bir yıldır yaşamakta olduğum binada henüz kimseye merhaba bile dememiş olduğumu 15. İstanbul Bienali’nin basın toplantısından tam bir ay sonra şaşkınlıkla fark ettim. Hatta bunu bile bu kadar geç görebilmiş olmama üzülüm. Yavaş yavaş yaşadığım şehrin bir uzantısı haline dönüşüp değişmiş; uzun saatlerini trafikte geçiren, her türlü medeni haktan mahrum kalmaya alışmış, zamanla daha da mutsuzlaşıp insan ilişkilerini zayıflatmış bir İstanbullu olmuşum, hem de hiç fark etmeden. Dikiz aynasıyla bana çarpıp özü bile dilemeyen vatandaşı nefessiz bırakana kadar boğmayı düşündüğüm anı hatırlayınca diyorum ki “nefes aldığım yer ‘ben’ oluyor.”

Kentsel dönüşüm, jeopolitik sorunlar, terör, politika gibi olgular uzağında sanki sanalmış gibi geliyor oysa bunlar ete kemiğe bürünmüş, kanlı canlılar. Peki bunu fark etmemiz/ettirebilmemiz için ne yapmamız gerekiyor?

Elmgreen ve Dragset tam da bu perspektiften bakarak toplumsal sorunları mikro ölçekte ele almaya, bu ülkenin içinde bulunduğu durumun kıyasından geçip uzağında naralar atmak yerine tam da içine girip yarasına pansuman yapmak ister gibi bir Bienal teması seçmişler. Çok basit olarak şunu söylüyorlar: Bunca derdin tasanın arasında çözümler ararken hiç dönüp kendine bakıyor musun?

İnsanın yaşamıyla ilgilenen geniş kapsamlı bir alan olarak tanımlayabileceğimiz sosyoloji bilimi “başkalarıyla ilişki kurmayan çocuklar gelişemez, yetişkinler ise varlıklarını sürdür-

mez” ilkesinden yola çıkarak, toplumu insanın var olabilmesi için en belirgin koşul olarak öne sürer. Bireyler hem toplumlardan etkilenirler hem de toplumu kendi eylemleriyle yapılandırırlar. Hatta sosyolog C. Wright Mills sosyolojik imgeleme ilişkin makalesinde “kendi yaşamöykümüzün toplumsal kurumların tarihsel gelişimiyle ilgisini kavrayamazsak kendimizi bireyler olarak anlayamayız. Öte yandan, bu kurumların bireysel eylem içinde ve sayesinde de düzenlendiğini anlamadıkça da bu kurumların doğasını kavrayamayız,” der. Bu çerçevede *iyi bir komşu*’yu ve 15. İstanbul Bienali’nin uyandırmak istediği ruhu zihnimde iyice oturtturabiliyorum.

Son üç hafta içerisinde apartmanımdan beş komşuyla tanıştım. Bir tanesiyle neredeyse düzenli görüşmeye başladık. Bu küçük fark ediş ve ardından gerçekleştiğim ilk hareket beni deney alanına girmiş gibi hissettiriyor. Bütün heyecanıyla Ingar ve Michael ile Beyoğlu’ndan Maslak’a gideceğimiz bir araba yolculuğu için buluşuyoruz. Hem araba kullanıyorum, hem onları dinliyorum hem de her dakika (istemedim) şehirle ilişkiye girerek üzerine konuşacak yeni alanlar açıyorum...

Michael ve Ingar’ın Adahan İstanbul Hotel’de kaldıklarını ve iki ay gibi uzun bir süre orada yaşayacaklarını biliyorum. Buradaki “ev”lerini sevip sevmediklerinden başlayarak “ev” kavramı üzerine konuşuyoruz. 2001 yılından beri birçok kez İstanbul’a gelmiş olan ikili şehrin değişimine, enerjisine ve hareketine hayran. “İstanbul kadar çok değişen başka şehir tanımiyorum. Şehirleşme, modernleşme bütün çalkantılara rağmen devam ediyor ve burada olmak hiçbir zaman sıkıcı değil,” diyor Michael. Ben tam negatif bir şeyler söylemeye hazırlanıyorum Ingar araya giriyor ve “benim pek çok sanatçı arkadaşım İstanbul’a gelip düzenli olarak kalıyor çünkü bu

şehri çok canlı buluyorlar. Yaşanan tatsız olaylara rağmen hala çok aktif bir sokak yaşamı devam ediyor. Halbuki bizim Avrupalı arkadaşlarımız sokakta kimsenin olmamasından dem vuruyorlar. Burada erkek arkadaşım sokakta yürürken kalabalıktan yürüyemediği için heyecanlanıyor,” diyor ve kahkahayı basıyor. “İnsanlar ne kadar depresif olsalar da dışarı çıkmaya devam ediyorlar. Bu yıl özellikle yeni yılda yaşanan saldırılardan sonra bir ara her şey çok donuktu ama insan hafızası böyle, unutuyoruz,” diyor Michael. Gezi esnasında ve sonrasında yaşananlar zihnimde canlanıyor tekrardan öfkeyle “Evet Türkiye’de her şey on saniyede tarih bile olmuyor tarihten siliniyor,” diye devam edecekken Ingar “Sadece Türkiye de değil bu bütün dünyada böyle,” diyor, “Hayat devam etmeli.”

Hem Michael hem de Ingar için “ev” ne demek peki? İkisi de ilk başta soruma “sadece bir valiz,” diyerek cevap verseler de konuştuğumuz biraz derinleşiyoruz ve Berlin’in -elbette pek çok faktöre dayalı olarak- onlara en fazla “ev” hissini veren şehir olduğunu fark ediyorum. Adahan İstanbul’u seviyorlar sahibi için “aileden biri gibi” diye bahsediyorlar. Berlin’i ve özellikle

atölyelerini çok seviyorlar, atölye asistanlarından “aileden biri gibi” diye bahsediyorlar ve sohbetimiz esnasında pek çok kez “ev” ile “aile” kavramını bağdaştırdıklarını gözlemliyorum. Bir yandan da Michael Danimarkalı, Ingar Norveçli. Kopenhag’da bir barda tanışıyorlar ve tanıştıkları gece aslında aynı binada oturduklarını fark ediyorlar! Sonra beraber Berlin’e taşıyorlar. Berlin’den New York’a residency için gidiyorlar. Sonra Berlin’e oradan Stockholm’e ve tekrar Berlin’e... Sonra Michael 7 sene yaşayacağı Londra macerası için İngiltere’ye gidiyor. Sonra Berlin’e geri geliyor ama bütün bu hikayeden de görüleceği gibi Berlin onlar için hep hayatlarının merkezinde yer alıyor. Berlin’de hiç olmadıkları kadar özgür olduklarını söylüyorlar. “Berlin öyle bir şehir ki özgürlüğü bütün damarlarınızda hissediyorsunuz. Bu seviyede bir özgürlüğü bence dünyanın başka hiçbir yerinde bulamazsınız. İnsanların küçük kitapçıkları, tasarım dükkanlarını ya da ufak galerilerini işlettikleri, sade bir hayatları var. Günlük yaşam dertsiz, çok efor sarf etmeden yaşanılabilir ve fiyatlar makul,” diyor Ingar. Michael ise “Berlin özellikle sanatçıları bir araya getiren büyük

bir şehir. Sanat kurumları asortik değil, daha çok sanatçıya odaklanmış durumdalar. MoMA ya da Tate Modern'de olmak için delirmiyorsanız Londra, Paris ya da New York'ta yaşamak anlamsız olabilir. Böyle şehirlerde hem yaşam çok pahalı hem de stresli. Büyük şehir uygun fırsatlar sunsa bile vakit öyle dar ki insanları bile sadece kısa süreli görebiliyorsunuz. Ben özellikle bu tip konularda çok eski kafalı olduğumu söyleyebilirim. İnsanlarla uzun uzun oturup sohbet etmeyi seviyorum ve bu bir sanatçı için oldukça önemli," diyor ve ekliyor "Evet, Berlin için kesinlikle 'ev'lerimizden biri diyebiliriz."

Peki komşularınızla ilişkileriniz nasıldır? Ve iyi bir komşu sizin için nedir?

Michael Elmgreen: Ben Berlin'deki atölyemizde yaşıyorum. Bu atölye kendi başına bir bina ve etrafında pek bir şey yok, dolayısıyla benim komşum yok (gülüyor). Ama oturduğum mahalle Neukölln ve burası son derece Türkiye'ye bir mahalle! Komşum olsaydı sanırım beni özgür bırakmasını isterdim.

Ingar Dragset: Ben bir apartmanda yaşıyorum ve komşularımın iyi ilişkilerim var. Evimin giriş katında bir kafe var ve genellikle hep kalabalık oluyor. Bu da benim çok hoşuma gidiyor. Orada genellikle arkadaşlık etmekten hoşlanacağım insanlarla karşılaşıyorum. Bence iyi bir komşu ihtiyacın olduğu zaman yanında olandır. Bir malzemen eksik olduğunda gidip isteyebileceğin ya da evinin anahtarını bırakabileceğin ve bırakabilecek kadar güvenebileceğin komşu iyi bir komşunun tanımı olabilir.

Elmgreen ve Dragset'in, daha önceden küratörlük deneyimleri olsa bile, bir sanatçı ikilisi olması Bienalin küratörleri olacakları açıklandığı zaman kimi ortamlarda çok sert eleştirilmişti. Bu eleştiriye katılmamış ve ikilinin küratör olarak hazırladıkları sergileri ilgi çekici bulmuş biri olarak küratöryel yaklaşımlarını anlamak için konuyu iyi bir komşu'ya geri getiriyorum ve Michael nereden hareketle bu yola çıktıklarını şöyle anlatıyor: "Politikayı insanlar yapıyor ve politika insanları etkiliyor. Bu bizim günlük hayatımızla hiçbir ilgisi olmayan soyut bir kavram değil. İnsanlara şunu hatırlatmalıyız: Politika önemlidir ve siz de üzerinize düşeni yapmakla yükümlüünüz. Biz daha çok kişisel alanı kazanmayı hedefliyoruz. Bunun zor olduğunu biliyorum ama bir yandan da hepimiz hayatımızı yaşamaya devam ediyor ve hiçbir şey yapmıyoruz."

Günümüzde yaşanan hızlı sanayileşme ve kentleşme süreci mevcut değer ve inanç sistemlerini temellerinden sarsarak insanları büyük çalkantılar içine itiyor. Oysa ki gerçek anlamda milletleşmenin özü insanların yaşadıkları toplumla bir ol-

ması ve bütünleşmesi ilkesine dayanır. Ancak tarihsel çizgiyi izlediğimizde Türkiye'de toplumsal yapının Osmanlı'dan beri giderek derinleşen ve Cumhuriyetle de niteliğinden hemen hemen hiçbir şey kaybetmeyen ikili kimliğini sürdürdüğünü görüyoruz. Bu zorlu durum aslında tarihin sorunu değil; benim, senin, Ayşe Teyze'nin sorunu... Ancak biz bulunduğumuz perspektiften bunu yeteri kadar içselleştiremiyor her şekilde kendimizi çemberin dışında hissedebiliyoruz. İyi bir komşu belki de çemberin içerisine girmek için naif bir adım olabilir mi?

Bienal ile ilgili aklımda olan bir diğer soruysa Türkiye'ye sanatçıların rakamsal olarak çok az olmasıydı. İstanbul Bienali için sadece 10 Türkiye'ye sanatçının seçilmiş olmasını çok az bulmuştum. Bu derdimi dile getirince acilen cevabımı aldım: "Aslında bu geçtiğimiz yıllardaki sergilere nazaran yüksek bir oran. 56 sanatçının 10 tanesi Türkiye'ye neredeyse yüzde yirmi gibi bir orana ulaşıyor. Bizim için Bienali az sayıda sanatçıyla yapmak önemliydi çünkü sanatçıların her birine ayrı ayrı yerli zamanı ayırmak istedik. Bütün sanatçıları yakın diyalog içerisinde ilerlemeyi doğru buluyoruz. Belki bazı küratörler çok sayıda sanatçıyla bunu yapmayı başarabiliyorlardı ama biz başaramazdık."

Michael ince bir sesle "Ah seni davet ediyorum çünkü işlerini sevdim," diyerek dalga geçiyor. Anlıyorum ki istedikleri sanatçıları tek tek yakından tanımak, çalıştıkları teknikleri ve uğraştıkları sorunları ince ince işlemek. "documenta'da 160 sanatçı varmış," diyor Ingar "Biz bununla yaşamayız!" Sanatçı sayısını az tutarak sanatçılara mekan ve bütçe anlamında daha cömert davranabildiklerini söylüyorlar, bana söyledikleri her cümle mantıklı geliyor, daha fazla bir şey eklemiyorum. Çok sayıda büyük ebatlı yerleştirme olacağı bilgisini alıyorum. "Sanatçıların çoğu da sizin şehrinizden, Berlin'den," diyorum. "Evet Berlin'de yaşayan ama dünyanın çok farklı yerlerinden gelen bir sanatçı seçkisine yer verdik," diyor Ingar "çünkü Berlin her sanatçının yaşamaya gereken yer." Tabii ki bu Berlin sevdası hepimizi güldürüyor. 56 sanatçının 32'si farklı ülkelerden geliyor, 10 tanesinin de Türkiye'ye olduğunu düşünürsek neredeyse her bir sanatçı Dünya'nın ayrı bir noktasından gelecek İstanbul'da buluşacak diyebiliriz. Küratörler Türkiye'den sanatçıları seçerken çok uzun süren araştırmalar yaptıklarını ve özellikle Candeğer Furtun gibi uzun süredir eserlerini sergilememiş hatta şu an sanat camiasının bile neredeyse varlığını unuttuğu bir sanatçıyı Bienal vesilesiyle tekrar sahneye döndürüyor olmaktan gurur duyduklarını söylüyorlar. "Olağan şüphelileri oynamak istemedik. Bienal'in daha önceki edisyonlarına katılmış olan sanatçıları tekrar seçmeyi çok ilginç bulmadık. Özellikle bazı genç isimlere yer vermek bizim için çok önemliydi çünkü Bienal uluslararası sanat komitesini bir araya getiriyor ve biliyoruz ki Türkiye son zamanlarda bu

anlamda olumsuz bir dönemden geçiyor. Bienal bu gençleri onlarla tanıştırmak için ve onlara da buraya ait iyi işleri gösterebilmemiz için çok iyi bir platform.”

Söyleşiyi yaptığımız gün 9 Ağustos Çarşamba sabahı Pera Müzesi'nin önünden geçerken müzeye harıl harıl işlerin sokulduğunu gördüğüm an Bienal'in ön gösterimine gelmiş gibi heyecanlanıp biraz incelemiştim, sonra da ne kadar iyi bir zamanlama diye düşünmüştüm. Bu sene Bienal hazırlık temposu çok vakitli gidiyor diye düşündüm ve bunu küratörlerle paylaştığımda “Biz Berlin'de yaşayan İskandinavlar ne sandın?” cevabını alıyorum.

Elmgreen ve Dragset'in 2009 yılı Venedik Sanat Bienali için Nordik ve Danimarka Pavyonu'nu bir arada düşünerek küratör olarak görev aldıkları *The Collectors* sergisinden açıyorum konuyu. Verdiği bir röportajda Ingar özellikle de Giardini'de yer alan Nordik Pavyonu'nun mimari yapısının bir galeri olmak için hiç uygun olmadığını ancak inanılmaz güzel bir ev olabileceğini düşündüğünü anlatıyordu. Bu çıkış noktasından sergiyi bir koleksiyonerin evindeymiş gibi kurgulayarak hazırladıklarını anlatıyordu. Mekanla birlikte düşünüldüğünde çok etkileyici bir sergiydi, Giardini'de bir havuz, içinde bir ölü bir adam, havuzun dibinde dolarlar... Parça parça tahrip edilmiş ve içi sanat eserleriyle dolu mükemmel bir ev... Bu deneyimden sonra Bienal mekanlarının onlara neler hissettirdiğini merak ediyorum. “Galata Rum İlköğretim Okulu bizim için etkileyici bir mekandı, eğitim ve çocukluk anlarıyla ilişkili projeleri oraya yönlendirdik. Ark Kültür de orijinal bir sergileme mekanı ve bu özelliğini kaybetmemesi adına orayı sadece bir sanatçıya ayırdık ve o da kendi müzesini kurdu!” diyor Michael.

O sabah (9 Ağustos) Paris'te yaşanan terör saldırısı üzerine konuşuyoruz sonra insanlığın bu dönemde çok zor bir sınav verdiği fikri üzerinde birleşiyoruz. İnsanların her zaman öteki insanlarla birlikte, onlarla iletişim içinde, alışveriş halinde, rekabet ve işbirliği içinde yaşamak olmalarının anlamı nedir? Önümüzde bizi bekleyen bienal bize böyle basit soruları sık sık hatırlatacağa benziyor. Bize göre “öteki” olan yaşam biçimlerini anlayabilmek, bizden “farklı” olanı tek taraflı karikatürler olarak betimlememek, kendi yaşam biçimimizin dışındaki yaşam biçimlerinin iç mantığına ve anlamına anlayışla bakabilmek, “kendimiz” ve “onlar” arasında keskin sınırlar çizmemek adına¹, hadi önce bir kendinize bakın, sizin komşularınızla ilişkileriniz nasıl?

Sokrates çağdaşların yüzüne hakikat aynasını tutmuş, ama çağdaşlar onu affetmemişler...²

¹ Zygmunt Bauman, *Sosyolojik Düşünmek*, Ayrıntı Yayınları, 2017

² Cemil Meriç, *Sosyoloji notları ve konferanslar*, İletişim Yayınları, 1995

The basis to become a nation lies in becoming one with the society we live in, and its main principle is to get integrated. However looking at history, we observe that the social structure in Turkey has kept its dual identity that has gotten deeper since the Ottomans and has not lost any features since the beginning of the Republic. This fact is not the problem of history; it's ours.

I cannot say that I had long been preoccupied with the concept of neighbourhood. I just know for a fact, as an individual/citizen who engraved the saying "man knows himself only by comparing himself with other men" in her heart, that I build relationships with my neighbours based on honesty. Yet it hasn't been until a month after the press conference of the 15th Istanbul Biennial that I realized I hadn't say hi to anyone in the building I had moved into over a year ago. I was saddened to have come to realize this so late. I had slowly become an extension of the city I was living in, and simply I changed; I had become this Stambouliote who spent long hours in traffic, deprived from all sorts of civil rights, and in time I became an unhappy citizen who had weakened her relations with others, without even coming to realize. When I recall the moment I think of choking this citizen who hit me with his rear-view mirror and left without apologizing, I say, "The place I breathe in, becomes 'me'".

Phenomena like urban regeneration, geopolitical problems, terror and politics seem virtual when they're afar, whereas they are flesh and bones. Well, what do we have to do in order to realize, and help others realize?

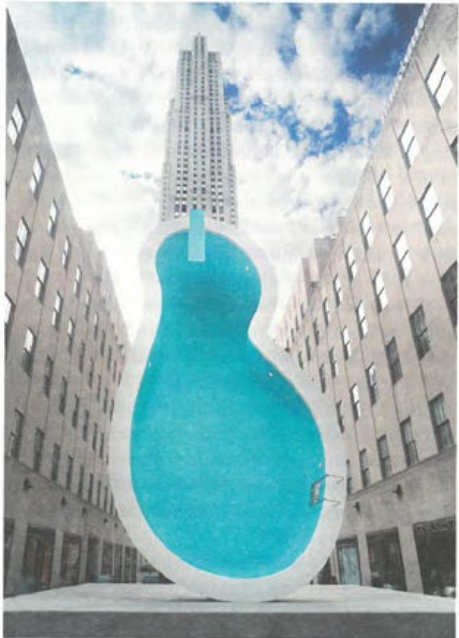
Elmgreen and Dragset chose a Biennial theme that deals with social problems on a micro scale looking from this perspective, which goes to the heart of the problem, without beating about the bush, and tries to dress the wound. Simply put, they say: among all these problems and hassles, do you ever look back onto yourself?

The science of sociology, which we can define as a broad domain interested in human life, introduces living in a society

as the most explicit condition for humans to survive, leading on from the principle that "children who do not interact with others cannot develop, as for those adults, they cannot sustain their presence." Individuals are both affected by societies, and they shape the societies with their own actions. On an article about sociological imagination, sociologist C. Wright Mills states "If we cannot comprehend the relationship of our own life story along with the historical development of social institutions, we cannot understand ourselves as individuals. Furthermore, if we do not understand that these institutions are arranged within and thanks to individual actions, we cannot comprehend the nature of these institutions." When I put a *good neighbour* in this framework, I fully familiarized with the soul that the 15th Istanbul biennial would like to awaken in my mind. I met with five neighbours of mine in the last three weeks. Today, I see one of them almost regularly. This little awareness, and the action I later took, makes me feel like I am in the experiment field.

In full anticipation, we meet with Ingar and Michael for a drive from Beyoğlu to Maslak. I drive, listen to them and (unwillingly) open up new domains to discuss by entering into a relationship with the city.

I know that Michael and Ingar stay at Adahan Istanbul, and will live there for a period of two months. We speak over the concept of "home" starting to talk about whether they like their "home" here. The duo who came to the city numerous times since 2001, are fascinated by the change, the energy, and the dynamism of the city. "I almost don't know another city that changes so much. Urbanization, and modernization con-

tinue despite turbulent times, and it's never boring to be here," says Michael. As I prepare to say something negative, Ingar intervenes and says: "I have many artist friends who come here because they find here very lively. There is still a lot of street life despite everything. All of our friends here are complaining because there is nobody on the streets. Compared to many other cities there are still thousands on the streets... My boyfriend gets even excited because we almost cannot walk here since there are so many people" and he laughs. "No matter how depressed people are, they can still party. This winter I was depressed after the New Years attack, then you know people have short memories; they forget," says Michael. As I remember Gezi and the aftermath, and I intend to say "Yes, history is erased in Turkey, not even forgotten", Ingar continues: "Not just in Turkey, people are same all over the world. Life must go on."

What does "home" mean for Michael and Ingar? Although they both reply "just a suitcase" at the beginning, we go deeper as we move on with the conversation and I realize that Berlin is "home" for them for so many different factors. They like Adahan Istanbul, and speak of the owner as "someone from the family". They especially like Berlin and their studios, and mention one of their assistant as being "from the family" as well, as I notice they associate the concepts of "home" and "family" many times during our chat. On the other side, Michael is Danish, and Ingar is Norwegian. They meet in a bar in Copenhagen, and realize the night they meet that they actually live in the same building! Then they move to Berlin. Then to New York for residency. Back to Berlin, then to Stockholm only to end up in Berlin again... Later, Michael goes to London for a 7-year long adventure in the UK yet again comes back to Berlin. This short story is a proof that Berlin has always been the central point in their lives. They say that they are free there like nowhere else. "In Berlin you can feel the freedom. A different degree of freedom that you cannot find anywhere else. You have so much space, so much public space... People have their little bookshops, or design workshops or small galleries. They go on with their living without spending too much effort and the prices are ok" says Ingar. Michael adds: "Because there are numerous artists who work and get together. Institutions are not so fashionable. If you're not crazy about being in MoMA, or Tate Modern... It might be meaningless to live in London, Paris or NYC. Life is expensive and full of stress in these cities. Between all your obligations you can only meet with friends for short periods. I think I am old fashioned when it comes to these. I like to discuss with people, and I think it is very important for an artist to do so. And yes, I can say Berlin is definitely one of our "homes."

**So how are your relationships with your neighbours?
And what is a good neighbour to you?**

Michael Elmgreen: I live in our studio in Berlin. The studio is a building on its own and there isn't much around it, therefore I do not have neighbours (he laughs). Yet I live in Neukölln, and it is a very Turkish neighbourhood! If I had neighbours I think I would want them to let me be free.

Ingar Dragset: I live in an apartment building, and I have good relationships with my neighbours. There is a café on the ground floor, which gets usually crowded. I love it. I usually see people I'd like to hang out with there. I think a good neighbour is one who is there when you need them to be. A neighbour whom you can ask for a missing ingredient, or one whom you can leave your keys to, and trust is a good neighbour.

Although Elmgreen and Dragset had curatorial experiences before, the announcement of their curatorship of the Biennial received harsh critics from some sources. As someone who hasn't agreed with this review, and found their previous exhibitions to be captivating, I bring the subject back to a good neighbour to better comprehend their curatorial approach; Michael responds to what their point of origin was: "People make politics, and politics affect people. This is not an abstract concept that has nothing to do with our daily lives. We need to remind people: Politics matter and you are entitled to do your share. We usually aim to win the individual space. I know this is difficult but we all continue living our lives, and do nothing." The fast industrialization and urbanization processes today shake people from within their fundamental values and beliefs and leads them to great trauma. Whereas the basis to become a nation lies in becoming one with the society you live in, and the principle to get integrated. However looking at history, we observe that the social structure in Turkey has kept its dual identity that has gotten deeper since the Ottomans and has not lost any features since the beginning of the Republic. This fact is not the problem of history; it's mine, yours, aunt Ayşe's problem... Yet from our own perspective, we cannot fully indigenize, and we feel outside the circle. Can a good neighbour be a naïve step to move us into the circle?

Another question I had in mind about the Biennale was about the few number of artists from Turkey. I had found it very few that only 10 artists from Turkey were selected for the Istanbul Biennale. I got a sudden response as I mentioned this: "It's actually a high ratio compared to the previous years. 10 out of 56 artists are from Turkey so almost a ratio of twenty

(SOLDANS: AGA FROM LEFT TO RIGHT) ELMGREEN DRAGSET, ISIMSIZ / UNTITLED (MORG ÇEAMECELERI / MORGUE DRAWERS),
THE COLLECTORS 2009, DEATH OF A COLLECTOR / KOLEKSIYONERİN ÖLÜMÜ 2009, VAN GOGH'S EAR / VAN GOGH'UN KULAĞI 2016, PRADA MARE 2005, TEXAS

ELA MIRENDRAGSET, MODERN MUSEUM, MODERN MUSEUM, 2006

tinue despite turbulent times, and it's never boring to be here," says Michael. As I prepare to say something negative, Ingar intervenes and says: "I have many artist friends who come here because they find here very lively. There is still a lot of street life despite everything. All of our friends here are complaining because there is nobody on the streets. Compared to many other cities there are still thousands on the streets... My boyfriend gets even excited because we almost cannot walk here since there are so many people" and he laughs. "No matter how depressed people are, they can still party. This winter I was depressed after the New Years attack, then you know people have short memories; they forget," says Michael. As I remember Gezi and the aftermath, and I intend to say "Yes, history is erased in Turkey, not even forgotten", Ingar continues: "Not just in Turkey, people are same all over the world. Life must go on."

What does "home" mean for Michael and Ingar? Although they both reply "just a suitcase" at the beginning, we go deeper as we move on with the conversation and I realize that Berlin is "home" for them for so many different factors. They like Adahan Istanbul, and speak of the owner as "someone from the family". They especially like Berlin and their studios, and mention one of their assistant as being "from the family" as well, as I notice they associate the concepts of "home" and "family" many times during our chat. On the other side, Michael is Danish, and Ingar is Norwegian. They meet in a bar in Copenhagen, and realize the night they meet that they actually live in the same building! Then they move to Berlin. Then to New York for residency. Back to Berlin, then to Stockholm only to end up in Berlin again... Later, Michael goes to London for a 7-year long adventure in the UK yet again comes back to Berlin. This short story is a proof that Berlin has always been the central point in their lives. They say that they are free there like nowhere else. "In Berlin you can feel the freedom. A different degree of freedom that you cannot find anywhere else. You have so much space, so much public space... People have their little bookshops, or design workshops or small galleries. They go on with their living without spending too much effort and the prices are ok" says Ingar. Michael adds: "Because there are numerous artists who work and get together. Institutions are not so fashionable. If you're not crazy about being in MoMA, or Tate Modern... It might be meaningless to live in London, Paris or NYC. Life is expensive and full of stress in these cities. Between all your obligations you can only meet with friends for short periods. I think I am old fashioned when it comes to these. I like to discuss with people, and I think it is very important for an artist to do so. And yes, I can say Berlin is definitely one of our "homes."

**So how are your relationships with your neighbours?
And what is a good neighbour to you?**

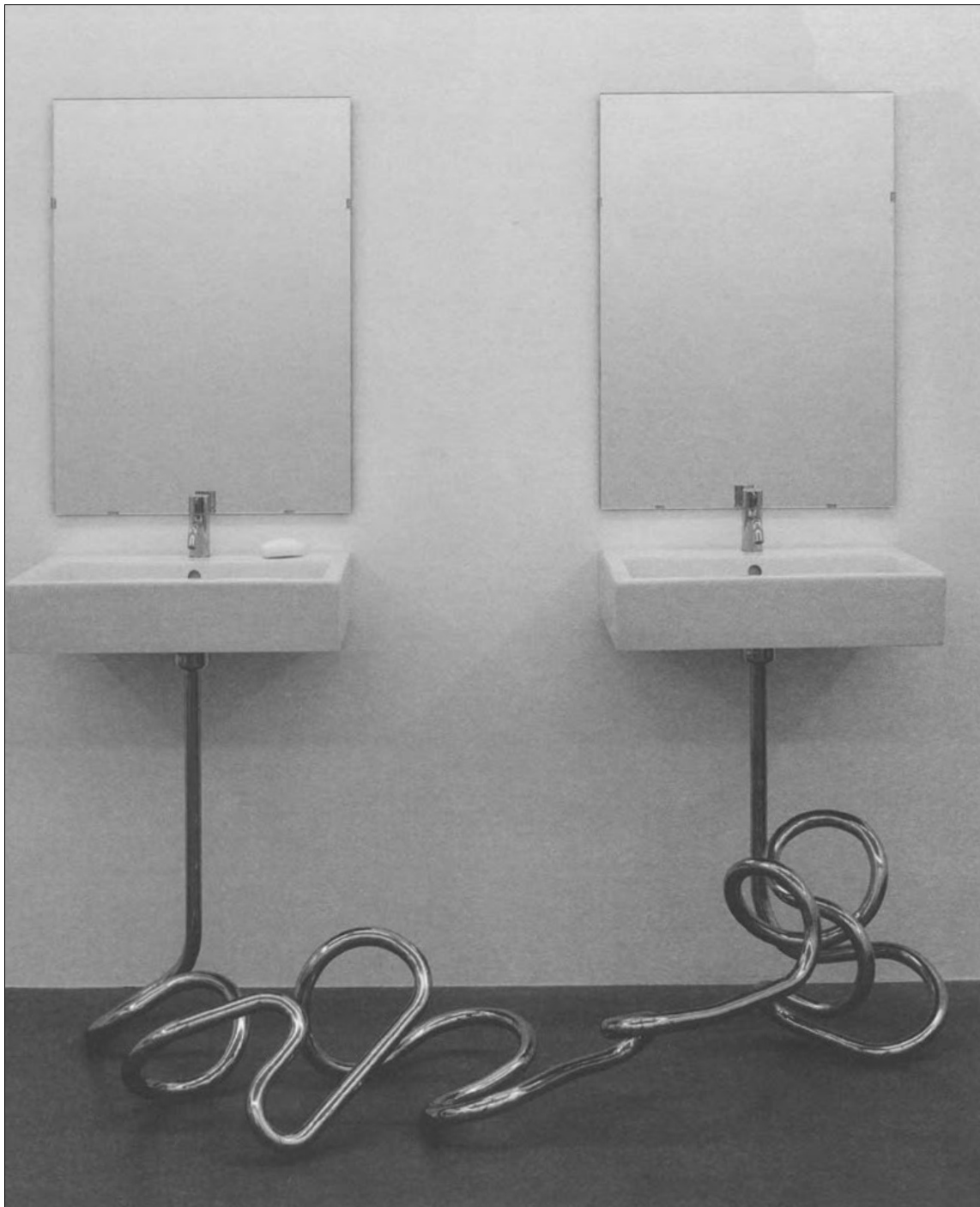
Michael Elmgreen: I live in our studio in Berlin. The studio is a building on its own and there isn't much around it, therefore I do not have neighbours (he laughs). Yet I live in Neukölln, and it is a very Turkish neighbourhood! If I had neighbours I think I would want them to let me be free.

Ingar Dragset: I live in an apartment building, and I have good relationships with my neighbours. There is a café on the ground floor, which gets usually crowded. I love it. I usually see people I'd like to hang out with there. I think a good neighbour is one who is there when you need them to be. A neighbour whom you can ask for a missing ingredient, or one whom you can leave your keys to, and trust is a good neighbour.

Although Elmgreen and Dragset had curatorial experiences before, the announcement of their curatorship of the Biennial received harsh critics from some sources. As someone who hasn't agreed with this review, and found their previous exhibitions to be captivating, I bring the subject back to a good neighbour to better comprehend their curatorial approach; Michael responds to what their point of origin was: "People make politics, and politics affect people. This is not an abstract concept that has nothing to do with our daily lives. We need to remind people: Politics matter and you are entitled to do your share. We usually aim to win the individual space. I know this is difficult but we all continue living our lives, and do nothing." The fast industrialization and urbanization processes today shake people from within their fundamental values and beliefs and leads them to great trauma. Whereas the basis to become a nation lies in becoming one with the society you live in, and the principle to get integrated. However looking at history, we observe that the social structure in Turkey has kept its dual identity that has gotten deeper since the Ottomans and has not lost any features since the beginning of the Republic. This fact is not the problem of history; it's mine, yours, aunt Ayşe's problem... Yet from our own perspective, we cannot fully indigenize, and we feel outside the circle. Can a good neighbour be a naïve step to move us into the circle?

Another question I had in mind about the Biennale was about the few number of artists from Turkey. I had found it very few that only 10 artists from Turkey were selected for the Istanbul Biennale. I got a sudden response as I mentioned this: "It's actually a high ratio compared to the previous years. 10 out of 56 artists are from Turkey so almost a ratio of twenty

(SOLDANS: AGA FROM LEFT TO RIGHT) ELMGREEN DRAGSET, ISIMSIZ / UNTITLED (MORG ÇEAMECELERI / MORGUE DRAWERS),
THE COLLECTORS 2009: DEATH OF A COLLECTOR / KOLEKSIYONERİN ÖLÜMÜ 2009, VAN GOGH'S EAR / VAN GOGH'UN KULAĞI 2016, PRADA MARE 2005 TEXAS

percent. It was important to undertake the Biennale with few artists for us because we wanted to spare time for each artist one by one. We think it is right to move on with each artist in close dialogue. Some curators may achieve to do otherwise but we thought we couldn't."

Michael adds, with a mocking thin voice: "Oh I invite you because I love your work!" I get that their actual wish is to get to know the artists on the list one by one, and to carefully analyze their techniques and the problems they deal with. Ingar says: "There were 160 artists at documenta, we cannot compete with that!" They say that they were able to be more generous in terms of space and budget for the artists by keeping the number of artists low. To me it makes sense, so I do not add anything. They inform me that there will be many large sized installations. "Most of the artists are from your town, Berlin" I say. "Yes, we decided on a selection of artists living in Berlin yet coming from all over the world" responds Ingar, "because Berlin is a place each artist has to live in." Of course this love of Berlin makes us all laugh. 32 out of 56 artists are coming from different countries, 10 of them from Turkey; this means almost each artist comes from a different point around the world and will meet in Istanbul. When the curators made the selection of artists from Turkey, they say that they undertook long researches and they are proud to have an artist like Candeger Furtun who has not produced any works lately, and who has even gotten away from the art scene, come back on stage. "We wanted to play the usual suspects. We didn't think it was interesting to call the artists who were already in the previous editions. It was especially important to spare space for certain young names because the Biennale is bringing the international art committee and we know that Turkey has been undergoing a negative period in that sense. The Biennale is a great platform to introduce these young artists to this crowd and to show these the works belonging to here."

On the day of our talk, in the morning of Wednesday August 9, I get excited to see many works going into the Pera Museum, and I look around as I think to myself how timely things move on. I thought that the preparations were going on a timely manner and when I share this with the curators they reply: "we are Scandinavians living in Berlin, how did you think it would be?"

I open the subject of *The Collectors* exhibition at the 2009 Venice Art Biennale Nordic and Danish Pavillion that they co-curated. In an interview, Ingar had said that the Nordic Pavillion in the Giardini was not suitable to be a gallery with its architecture yet it could be a beautiful house. He was telling me that they have set up the exhibition as if it was in a collector's house, leading on from this point of origin. It was in fact a very fascinating exhibition thinking about it with the space it

was organized in. A pool in Giardini, a dead man inside, dollars in the bottom... A house that was torn down piece by piece, a perfect home full of art works... I wonder how the biennial spaces make them feel after such an experience. "Galata Rum Primary School was an influential space for us, so we led the projects about education and childhood memories towards there. Ark Kültür is also an original exhibition space and we spared it to just one artist so that it doesn't lose this feature and it was transformed into a museum home!" says Michael.

We talk about the terrorist attacks in Paris on that morning (August 9th) then we gather around the idea that humanity is going through tough times all over the place. What does it mean for humans to be with the others, in relation with them, in exchange, in competition and in collaboration with them? It seems like the biennale that awaits us will often remind us of these simple questions. Let's have a look at ourselves, and determine how our relationships are with our neighbours in order to understand the "other" life choices according to us, so as not to portray those "different" than us as one-sided caricatures, to look at the inner logic and meaning of life preferences other than ours with sympathy, and to avoid drawing sharp frontiers between "ourselves" and the "others."¹

Socrates held the mirror of truth to the face of his contemporaries, yet they never pardoned him...²

¹Zygmunt Bauman, *To Think Sociologically*, Ayrıntı Publications, 2017

²Cemil Meriç, *Sociology notes and conferences*, İletişim Publications, 1995